

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

Tuulse, Armin, "Yttergrans kyrka", i *Sveriges kyrkor Uppland band VII:3*, Stockholm 1963 (Svk)

Tuulse, Armin, *Yttergrans kyrka, Upplands kyrkor 50*, tredje upplagan genomredd av B. I. Kilström, Uppsala u.å. (UK)

Upplandsmuseet, handlingar i topografiska arkivet. (UM)

3.2 Kronologisk förteckning

Årtal	Händelse	Källa
1150-1200	Yttergrans kyrka uppförs som en liten tornlös kyrka i gråsten med långhus och smalare absidförsett kor. Den byggdes som gårdskyrka.	Svk s 512
1200-talets början	Ett västtorn av gråsten byggs med tunnvalv av gråsten i bottenvåningen.	Svk s 512
ca 1300	Triumfbågen och bågen mellan långhus och torn vidgas och förses med kvadermålningar.	Svk s 512
ca 1480	Långhus och kor välvs med tegelvalv. Samtidigt höjs triumfbågen. Framför södra ingången byggdes ett vapenhus täckt med tegelvalv av samma slag som i långhuset. Absiden avskiljs från koret med en vägg och inrättas som sakristia.	UK s 5-6 Svk s 512
1480-t	Valv och väggar förses med kalkmålningar av Albertus Pictor. Tornet förhöjs och förses med en hög gotisk spira.	Svk s 512 Svk s 462
Ca 1650	Ny bänkinredning och ett korskrank tillkom .	
1709	En äldre läktare repareras.	Svk s 488
1723	Kyrkan drabbas av eldsvåda. Tornspira, tak och klockstapel blev helt avbrända och kyrkan i övrigt svårt skadad. Kyrkan täcks samma år med nytt provisoriskt tak.	Svk s 462 f
1740-t	Först på 1740-talet reparerades tornet efter branden och försågs med en provisorisk huv.	Svk s 463 f
1745-46	Den gamla absiden revs och en sakristia byggdes öster om koret. Murarna byggs i gråsten.	Svk s 464
1754	Ny läktare byggs.	Svk s 488
1763-66	Klockstapeln uppförs.	Svk s 449
1773-75	Genomgripande restaurering och modernisering av kyrkan. Tornhuven ombyggdes och fick sitt nuvarande utseende. Kyrkan putsades utvändigt. De invändiga målningarna vitkalkades. Alla fönsteröppningar förstörades. I norr öppnades ett nytt fönster. Ny bänkinredning med slutna kvarter byggdes. En ny läktare med ingång från vapenhuset byggdes.	Svk s 464 f Svk s 488

1776	Ny orgel byggs av stolmakaren och orgelbyggaren Jonas Ekengren, Stockholm.	Svk s 489
1777	Nytt altare, ny predikstol och altarring samkomponerades till en helhet. Predikstolen placerades ovanför själva altaret. Samtidigt målades en draperimålning på korets östvägg. Det medeltida altarskåpet, som fram till 1777 stått på högaltaret, placerades i sakristian.	Svk s 482 f
1783	Ny kyrkogårdsmur byggs.	Svk s 447
1812	Grindstolparna vid kyrkogårdens huvudingång i nordöstra hörnet byggs.	Svk s 448
1925	Ett nytt orgelverk byggdes bakom den gamla orgeln som bevarades orörd. Det utfördes av orgelbyggare E. Eriksson, Sundbyberg.	Svk s 490 f
1926	Kyrkogården utvidgades åt söder.	Svk s 447
1927	Kyrkan genomgick en stor restaurering under ledning av arkitekten Sven Brandel men efter ett förslag av kh Edvard Kihlmark. Långhusfönstret mot norr murades igen. Alla fönster fick nya blyspröjsade bågar med antikglas. Golven lades om och inredningen konserverades. Bänkarna gjordes bekvämare. Den gamla pärlgrå färgen på bänkarna framtoogs. Kalkmålningarna togs fram och konserverades av Edvin Almgren. Elvärme installerades.	Svk s 467, s 488 UK s 12
1951	Grindstolparna till kyrkogårdsingången i nordöst reparerades och försågs med nya grindar efter förslag av arkitekt Bengt Romare.	UM
1954	Ett begravningskapell byggdes efter ritningar av arkitekten Bengt Romare. norr om kyrkogården	Svk s 449
1964	Byggnadsstyrelsen lämnar tillstånd för restaurering av kyrkans sakristia efter förslag av Bengt Romare. Det framgår ej vad som skulle göras.	UM
1968	Orgelbyggare Mats Kjersgaard får Riksantikvarieämbetets tillstånd till rekonstruktion och restaurering av orgeln.	UM
1968-69	Förslag till utvändig renovering upprättas av Bengt Romare. Förslaget kompletteras av S-E Bjerking med förslag till anordnande av dragstag på tornet. Fasadputsens renoveras (med KC-bruk). Putsen på långhus, vapenhus och kor/sakristia förnyas i sin helhet.	UM
1969-70	Kyrkogården utvidgades åt sydväst.	UK s 15
1974	Olika förslag till ny ytterdörr till vapenhuset upprättas. Förslagen godkänns ej av Riksantikvarieämbetet, men ny ytterdörr monteras så småningom utanför den gamla dörren. Okänt när det skedde.	UM
1978	Ritningar till ny ekonomibyggnad norr om kyrkogården upprättas av H & S Eichhorn arkitektkontor, Sollentuna.	UM
1981	Klockstapeln målas med plastfärg, Panu PVC-färg (!). Klockstapeln tjäras dessutom.	UM
1982	Bjerking AB upprättar förslag till yttre restaurering av kyrkan.	UM

1985	Fasadrenovering kommer till utförande enligt beskrivning av ECS-teknik, Krylbo. All befintlig puts på tornet togs bort och putsades om med kalkbruk. På övriga delar av kyrkan lagades befintlig puts. Målning gjordes med kalkfärg. Smide och plåt i fasad målades. Fönster renoverades och målades med linoljefärg. Hängränna uppsattes på tornet.	UM
1987	Konservator Peter Tångeberg erhåller Riksantikvarieämbetets tillstånd till konservering av altarskåp och predikstol med altartavla.	UM
1989	Begravningskapellet norr om kyrkan byggs om och till.	UM
1996	Libraria erhåller länsstyrelsens tillstånd att konservera en mässhake.	UM
2001	Ny fasadrenovering utförs. Långhus och kor putslagades med KC-bruk lika tidigare och avfärgades med kalklimfärg. Tornet lagades med kalkbruk samt målades med våtsläckt gotlandskalk. Även grindstolparna renoverades.	UM
2002	Tjärning av tak på kyrkan och klockstapelns utförs.	UM
2004	Ny elvärmeanläggning installeras.	UM